

KAYBOLAN ZAMAN ANLAYIŞIMIZ

İnsan hayatı belli dinamikler üzerine kurulmuştur. Bu dinamikler sağlam olduğunda insan yaratılış gayesine uygun hareket etmiş olacaktır. Aksi takdirde hem dünya hem de ahiret açısından kaybedenlerden olması söz konusudur. Zaman mefhumu da bu dinamiklerden birisidir.

Allah Teâlâ, Kurân-ı Kerîm'de insanların zaman noktasında hüsranda olduklarından bahsetmektedir. Müslümanım diyen, bunu hayatına yansıtan ve sabredenlerin ise kazançlı kimseler olduğunu ifade etmektedir.¹ Rasûlüllâh (s.a.v.), iki nimeti insanlar dikkate almamaktadırlar. Bunlar: zaman ve sağlık buyurmuştur.²

Allah Rasûlü'nün hayatı incelendiğinde boş zaman diye bir anlayışının olmadığı görülecektir. Boş boş oturanları muhatap almadığı, bir meşguliyeti olanlara ise selam verdiği bilinmektedir. İslâm âlimlerinin de durumları ondan farksızdır. İlim dünyasında temayüz etmiş birçok âlimin hayatı ve yaptıkları zamanı nasıl kullandıklarının numuneleriyle doludur. Mesela İmam Gazzâlî, zamanı o kadar iyi kullanmıştır ki bugün onun kaç tane eseri olduğu tam olarak bilinmemektedir. Yapılan araştırmalara göre 404 adet eseri tespit edilmiş ve edilmeye de devam etmektedir. Son dönem âlimlerinden Leknevî, 40 yıllık ömrüne 115 tane eser sığdırmıştır. Muhammed Hamidullah ise, yeme-içme hususunda çok fazla zaman harcamamak için sadece süt içmekle hayatını idame ettirmiştir. Böyle bir zaman anlayışından sonra ilim dünyasına ciltler dolusu eserler kazandırmışlardır. Örnekleri çoğaltmak mümkündür. Ancak her üç âlimin de hayatı zamanın iyi kullanıldığında ne kadar bereketli olduğuna işaret etmektedir.

Bugün elimizdeki birçok malzemenin üreticisi olan batı âlemi de zamanı çok iyi kullanmaktadır. Onların bu günlere başarılı bir şekilde gelmelerinin sebebini fikir önderlerinde aramak gerekmektedir. Batı dünyasının önde gelen filozoflarından Kant, “zaman keskin bir testeredir”, Schopenhauer ise , “basit bir insan zamanı nasıl öldüreceğini, değerli bir insan da nasıl kazanacağını düşünür”, ifadeleriyle zamanın değerine dikkat çekmektedirler. Bu anlayış, batı dünyasında zamanı iyi kullanan insanlar meydana getirmiş ve onları dünyaya hâkim olmasını sağlamıştır.

Bugün bizler kendi hayatlarımızı şöyle bir gözden geçirdiğimizde zaman mefhumuna çok fazla dikkat etmediğimiz görülecektir. Hayatımızın sadece bir gününe bakıldığında hem dünya hem de ebedi âlem için herhangi bir anlam ifade etmeyen nice boş faaliyetler içinde bulunduğumuz tespit edilecektir. Günümüz dünyasının teknolojik gelişmeleri içinde yer alan bilgisayarlar ve cep telefonlarına ne kadar zamanımız gittiğini, farklı sosyal medya sitelerinde bir günde kaç dakika harcadığımızı bir düşünmek gerekir. Yanlış anlaşılacak için bu sitelerin tamamen zararlı olduğunu iddia etmiyoruz. Ancak getirilerinin götürdüklerinden çok az olduğu akli selim ile düşünüldüğünde mutlaka anlaşılacaktır. Sabahtan akşama kadar kahvehane köşelerinde geçirilen vakitleri nasıl izah edilecektir. Yapılan bir araştırmaya göre dünyada Amerikalılardan sonra ortalama 4 saatle en fazla televizyon izleyen Türk milletidir. Kitap, gazete, dergi okuma oranlarımızdan ise bahsetmeye bile gerek yoktur.

Bugün toplumumuzda öyle ifadelerle karşılaşıyoruz ki bunlar bizim zaman anlayışı noktasında ne durumda olduğumuzun en bariz kanıtlarını sunmaktadırlar. Mesela vakit geçirmek için şöyle bir dolaşmaya çıktım, vakitte geçmiyor, iki dakika iki lafın belini kiralım vs. Bu millet bir İslâm toplumu olarak zamanın kıymetini en

¹ Asr Suresi, 103/1-3.

² Buhârî, Rikak, 1; Tirmizi, Zühd, 1; İbn Mâce, Zühd, 15.

güzel şekilde anlaması gerekirken, bu sözlerle tam aksi yönde bir görüntü sergilemektedir. Her bir nefesinin sorumluluğu ve sorgusunun olduğunun farkında olan bir Müslüman zamanın kıymetini bilmelidir. Aksi halde bu sorumluluğun vebalinden kendini kurtaramayacaktır. Bu noktada, artık İslâm ümmetinin bir kaybını bulması gerekmektedir. Bu kayıp ifade ettiğimiz üzere zaman anlayışıdır.

Toplumda zaman bilinci oluşmadıktan sonra gelişme beklemek ham hayalden başka bir şey değildir. Bugün biz artık yeniden bir yapılanma içerisine girerek, zamanı en güzel şekilde kullanmanın hesaplarını yapmak durumundayız. Bunu uygulamak için Peygamber (s.a.v.) ve ondan sonra gelen âlimlerin zaman anlayışlarını temel alarak, onları daha da geliştirerek kaybettiğimiz konumumuza yeniden yükselebilmeliyiz.

Unutulmamalıdır ki, zamana hâkim olmayanlara, zamana hükmedenler hâkim olacaklar ve kendi istedikleri yönde sürükleyeceklerdir.

Yrd. Doç. Dr. Mustafa Öztoprak
Sinop Üniversitesi İlahiyat Fakültesi
mustafa.oztoprak@hotmail.com